

2022/2026(INI)

24.10.2022

ARVAMUS

Esitaja: tööhõive- ja sotsiaalkomisjon

Saaja: kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjon

puuetega inimestele võrdsete õiguste tagamise kohta
(2022/2026(INI))

Arvamuse koostaja: Jordi Cañas

PA_NonLeg

ETTEPANEKUD

Tööhõive- ja sotsiaalkomisjon palub vastutaval kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjonil lisada oma resolutsiooni ettepanekusse järgmised ettepanekud:

- võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu artiklit 2 ja artikli 3 lõiget 3 ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 2, 9, 10 ja 19 ning artikli 216 lõiget 2,
- võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat, eriti selle artikleid 3, 15, 20, 21, 23, 25, 26 ja 47,
- võttes arvesse Euroopa sotsiaalharta, eelkõige selle artiklit 15,
- võttes arvesse Euroopa sotsiaalõiguste sammast, eelkõige selle 1., 2., 3., 4., 5., 6., 11., 14. ja 17. põhimõtet,
- võttes arvesse ÜRO kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 ja kestliku arengu eesmäärke, eelkõige 1., 8. ja 10. eesmärgi,
- võttes arvesse ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni, selle fakultatiivprotokollid ja selle jõustumist ELis 21. jaanuaril 2011. aastal kooskõlas nõukogu 26. novembri 2009. aasta otsusega 2010/48/EÜ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni puuetega inimeste õiguste konventsiooni sõlmimise kohta Euroopa Ühenduse nimel¹,
- võttes arvesse ÜRO puuetega inimeste õiguste komitee üldiseid märkusi puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise kohta, eelkõige 22. mai 2014. aasta üldist märkust nr 2 juurdepääsetavuse kohta, 25. novembri 2016. aasta üldist märkust nr 3 puuetega naiste ja tüdrukute kohta, 25. novembri 2016. aasta üldist märkust nr 4 õiguse kohta kaasavale haridusele, 27. oktoobri 2017. aasta üldist märkust nr 5 iseseisva elu ja kogukonda kaasamise kohta, 26. aprilli 2018. aasta üldist märkust nr 6 võrdsete õiguste ja mittediskrimineerimise kohta ning 9. novembri 2018. aasta üldist märkust nr 7 puuetega inimeste, sealhulgas puuetega laste osalemise kohta oma esindusorganisatsioonide kaudu,
- võttes arvesse puuetega inimeste õiguste komitee 2. oktoobri 2015. aasta kokkuvõtlikke märkusi Euroopa Liidu esialgse aruande kohta ja küsimuste loetelu, mille puuetega inimeste õiguste komitee esitas 20. aprillil 2022. aastal enne Euroopa Liidu teise ja kolmanda perioodilise aruande esitamist,
- võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni,
- võttes arvesse ÜRO konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta,
- võttes arvesse Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perversivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooni (Istanbuli konventsioon),
- võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (Euroopa

¹ ELT L 23, 27.1.2010, lk 35.

inimõiguste konventsioon),

- võttes arvesse strateegias „Euroopa 2020“ seatud vaesuse vähendamise eesmärki, Porto deklaratsiooni, komisjoni 4. märtsi 2021. aasta teatist „Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava“ (COM(2021)0102) ja selle 2030. aasta eesmärki, mis on seotud vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemisega,
- võttes arvesse nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtte sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust²,
- võttes arvesse määrusi, millega kehtestatakse reeglid ELi rahastamisprogrammide kohta mitmeaastase finantsraamistiku raames, pidades eelkõige silmas Euroopa Sotsiaalfondi, noorte tööhõive algatust, Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi, Erasmuse programmi ja õiglase ülemineku fondi, mis pakuvad ELi rahalist toetust puuetega inimeste olukorra parandamiseks,
- võttes arvesse nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel³ (võrdse tööalase kohtlemise direktiiv),
- võttes arvesse komisjoni 22. juuni 2018. aasta soovitus (EL) 2018/951 võrdõiguslikkust edendavate asutuste suhtes kohaldatavate nõuete kohta⁴,
- võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta⁵ (Euroopa ligipääsetavuse akt),
- võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/2102 avaliku sektori asutuste veebisaitide ja mobiilirakenduste juurdepääsetavuse kohta⁶ (veebi juurdepääsetavuse direktiiv),
- võttes arvesse komisjoni 2. juuli 2008. aasta ettepanekut võtta vastu nõukogu direktiiv, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtet sõltumata isikute usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest (COM(2008)0426), ja Euroopa Parlamendi 2. aprilli 2009. aasta seisukohta sel teemal⁷,
- võttes arvesse oma 29. novembri 2018. aasta resolutsiooni puuetega naiste olukorra kohta⁸,
- võttes arvesse komisjoni 3. märtsi 2021. aasta teatist „Võrdõiguslikkuse liit. Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030“ (COM(2021)0101), eelkõige selle

² EÜT L 180, 19.7.2000, lk 22.

³ EÜT L 303, 2.12.2000, lk 16.

⁴ ELT L 167, 4.7.2018, lk 28.

⁵ ELT L 151, 7.6.2019, lk 70.

⁶ ELT L 327, 2.12.2016, lk 1.

⁷ ELT C 137E, 27.5.2010, lk 68.

⁸ ELT C 363, 28.10.2020, lk 16.

kuut juhtalgatust,

- võttes arvesse komisjoni 15. novembri 2010. aasta teatist „Euroopa puuetega inimeste strateegia 2010–2020: Uued sammud tõketeta Euroopa suunas“ (COM(2010)0636),
- võttes arvesse komisjoni talituste 2. veebruari 2017. aasta töödokumenti „Euroopa puuetega inimeste strateegia 2010–2020 rakendamise eduaruanne“ (SWD(2017)0029),
- võttes arvesse komisjoni 2016.–2018. aasta ELi puudega isiku kaardi katseprojekti algatust kaheksas liikmesriigis ning 2021. aasta uuringut, milles hinnatakse ELi puudega isiku kaardi ja sellega seotud hüvede katsemeetme rakendamist,
- võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 11. detsembri 2019. aasta arvamust „ELi 2020.–2030. aasta puuetega inimeste õiguste tegevuskava kujundamine: Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee panus“⁹,
- võttes arvesse komisjoni 20. novembri 2020. aasta töödokumenti Euroopa puuetega inimeste strateegia 2010–2020 hindamise kohta (SWD(2020)0289),
- võttes arvesse komisjoni aruannet võrdse tööalase kohtlemise ja rassilise võrdõiguslikkuse direktiivi kohaldamise kohta (COM(2021)0139),
- võttes arvesse oma 18. juuni 2020. aasta resolutsiooni Euroopa 2020. aasta järgse puuetega inimeste strateegia kohta¹⁰,
- võttes arvesse oma 10. märtsi 2021. aasta resolutsiooni nõukogu direktiivi 2000/78/EÜ (millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel) rakendamise kohta puuetega inimeste õiguste konventsiooni taustal¹¹,
- võttes arvesse Eurofoundi 2021. aasta väljaannet „Disability and labour market integration: Policy trends and support in EU Member States“ (Puue ja tööturule integreerumine: poliitikasuundumused ja toetus ELi liikmesriikides),
- võttes arvesse oma 7. aprilli 2022. aasta resolutsiooni Ukraina sõja eest põgenevate laste ja noorte kaitse kohta ELis¹²,
- võttes arvesse oma 19. mai 2022. aasta resolutsiooni Venemaa Ukraina-vastase sõja sotsiaalsete ja majanduslike tagajärgede kohta ELi jaoks ning ELi reageerimissuutlikkuse suurendamise kohta¹³,
- võttes arvesse komisjoni 9. detsembri 2021. aasta teatist „Inimeste hüvanguks toimiva majanduse kujundamine: sotsiaalmajanduse tegevuskava“ (COM(2021)0778),
- võttes arvesse Eurofoundi 2022. aasta väljaannet „People with disabilities and the COVID-19 pandemic: Findings from the Living, working and COVID-19 e-survey“

⁹ ELT C 97, 24.3.2020, lk 41.

¹⁰ ELT C 362, 8.9.2021, lk 8.

¹¹ ELT C 474, 24.11.2021, lk 48.

¹² Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2022)0120.

¹³ Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2022)0219.

(Puuetega inimesed ja COVID-19 pandeemia: elu, tööd ja COVID-19-t puudutava e-küsitluse tulemused),

- võttes arvesse ÜRO lapse õiguste konventsiooni,
 - võttes arvesse ÜRO kestliku arengu tegevuskava aastaks 2030, eelkõige kestliku arengu eesmärki nr 8 toetada kestva, kaasavat ja kehtlikku majanduskasvu ning täielikku ja tootlikku tööhõivet ning tagada kõigile inimväärne töö,
 - võttes arvesse Eurofoundi 2018. aasta väljaannet „The social and employment situation of people with disabilities“ (Puuetega inimeste sotsiaalne ja tööalane olukord),
 - võttes arvesse oma 29. aprilli 2021. aasta resolutsiooni Euroopa lastegarantii kohta¹⁴,
 - võttes arvesse nõukogu 14. juuni 2021. aasta soovitus (EL) 2021/1004, millega luuakse Euroopa lastegarantii¹⁵,
 - võttes arvesse 2017. aasta septembris avaldatud Euroopa Parlamendi poliitikaosakonna C uuringut „Inclusive education for learners with disabilities“ (Kaasav haridus puuetega õppuritele)¹⁶,
 - võttes arvesse oma 7. oktoobri 2021. aasta resolutsiooni puuetega inimeste kaitse kohta petitioonide abil ja selles vallas saadud kogemuste kohta¹⁷ ning 8. juuli 2020. aasta resolutsiooni intellektipuudega inimeste õiguste kohta COVID-19 kriisi ajal¹⁸,
- A. arvestades, et puue on vaegustega isikute, kellel on pikaajaline füüsiline, vaimne, intellektuaalne või meeleline kahjustus, ning suhtumuslike ja keskkondlike takistuste vastasmõju tagajärg, mis takistab nende isikute täielikku ja tõhusat osalemist ühiskonnaelus teistega võrdsel alustel; arvestades, et puuetega inimeste õiguste konventsiooniga lükatakse tagasi puude meditsiiniline mudel ja toetatakse selle asemel inimõigustel põhinevat lähenemisviisi ning puude sotsiaalset mudelit; arvestades, et puuetega inimeste õiguste konventsiooniga nõutakse puuetega inimeste jaoks kaasavat võrdõiguslikkust; arvestades, et puuetega inimesed rikastavad inimkonna ja ühiskonna mitmekesisust;
- B. arvestades, et ELis on ligikaudu 87 miljonit puuetega inimest¹⁹; arvestades, et ELis on ligikaudu igal kuuendal inimesel mingi puue; arvestades, et 50,6 % puuetega inimestest töötab ja 28,4 % on vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus, samas kui puueteta inimeste puhul on need suhtarvud vastavalt 74,8 %²⁰ ja 18,4 %²¹; arvestades, et ELi sissetulekute

¹⁴ ELT C 506, 15.12.2021, lk 94.

¹⁵ ELT L 223, 22.6.2021, lk 14.

¹⁶ <https://op.europa.eu/et/publication-detail/-/publication/434b691e-a8b2-11e7-837e-01aa75ed71a1>.

¹⁷ ELT C 132, 24.3.2022, lk 129.

¹⁸ ELT C 371, 15.9.2021, lk 6.

¹⁹ Euroopa Komisjon, „[Opening remarks by Commissioner Dalli on the Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030](#)“ (Volinik Dalli avasõnad puuetega inimeste õiguste strateegia kohta aastateks 2021–2030), 3. märts 2021.

²⁰ Lecerf, M., Euroopa Parlamendi uuringuteenistus, „[Employment and disability in the European Union](#)“ (Tööhõive ja puue Euroopa Liidus), mai 2020.

²¹ Eurostat, „[Disability statistics – poverty and income inequalities](#)“ (Puudestatistika – vaesus ja sissetulekute ebavõrdsus), jaanuar 2021.

ja elamistingimuste statistikasüsteemi uusimate andmete järgi oli puuetega inimeste tööhõivelõhe 2020. aastal 24,5 %; arvestades, et ELi tööhõives osalemise määr on puuetega inimeste puhul ainult 61,0 %, samas kui puueteta inimeste puhul on see 82,3 %; arvestades, et reumaatiliste ning luu- ja lihaskonna haigustega on seotud kõrged puudeastmed, need on suurimad füüsiliste puuete põhjustajad ELis ja nende arvele jääb Euroopas üle 50 % puuetega elatud aastatest²²; arvestades, et mõned puuetega inimesed, eelkõige intellekti- või psühhosotsiaalse puudega ja autismispektri häirega inimesed, on kõrgemast töötuse määrast ebaproportsionaalselt mõjutatud; arvestades, et 70–90 % täiskasvanutest, kellel on autism, on töötud²³

- C. arvestades, et puuetega inimesed seisavad igapäevaelus jätkuvalt silmitsi mitmekordse ja läbipõimunud diskrimineerimise ning halvemate võimalustega ega saa täiel määral kasutada kohaldatavates ELi ja ÜRO õiguslikes ja normatiivsetes raamistikes sätestatud põhivabadusi ja -õigusi, nagu puudestaatuse vastastikune tunnustamine liikmesriikide vahel, võrdne juurdepääs ühistranspordile, juurdepääs tehiskeskonnale, viipekeelte kasutamine, hariduse ja kutseõppe rahastamine ning võrdne juurdepääs sellele, juurdepääs isiklikule abile ning kaasatus kogukonda, võrdsed võimalused ja võrdne kohtlemine töölevõtul ning kutsealadele pääsemisel; arvestades, et nimetatud katsumused on liikmesriikides erinevad;
- D. arvestades, et puuetega naised moodustavad 16 % ELi naissoost elanikkonnast ja 60 % kogu puuetega inimeste elanikkonnast Euroopas; arvestades, et puuetega naised on suuremas töötuse, vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus võrreldes puuetega meeste ja puudeta naistega, kusjuures ainult 20 % puuetega naistest töötab täistööajaga, samas kui puuetega meeste puhul on see näitaja 29 % ja puudeta naiste puhul 48 %²⁴; arvestades, et vaesus ja läbipõimunud diskrimineerimise vormid suurendavad sotsiaalse tõrjutuse ning naistevastase vägivalla ohtu; arvestades, et puuetega naistel on kaks kuni viis korda suurem tõenäosus langeda vägivalla ohvriks kui teistel naistel²⁵;
- E. arvestades, et Eurofoundi uuringute andmetel suurenes lõhe kolmanda taseme hariduse omandamises puuetega ja puudeta inimeste vahel aastatel 2011–2016 7 %-lt 9 %-le; arvestades, et ainult 29,4 % puuetega inimestest omandab kolmanda taseme hariduse, samas kui puudeta inimeste puhul on see näitaja 43,8 %²⁶; arvestades, et hariduse kättesaadavuse piirangud puuetega inimeste jaoks põhjustavad väiksemat osalust haridus- ja koolitustegevustes ning sotsiaalse ja majandusliku tõrjutuse ohtu;
- F. arvestades, et EL, selle institutsioonid ja liikmesriigid on puuetega inimeste õiguste

²² Vastavalt Maailma Terviseorganisatsiooni rehabilitatsioonivajaduse hindamisvahendi [World Health Organization Rehabilitation Need Estimator](#) andmetele, vaadatud 4. aprillil 2022.

²³ Autism-Europe, „[State of play of employment of people on the autism spectrum in Europe: barriers, good practices and trends](#)“ (Autismispektri häiretega inimeste tööhõive olukord Euroopas: tõkked, head tavad ja suundumused), 5. november 2019.

²⁴ Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut, „Gender Equality Index 2021“ (Soolise võrdõiguslikkuse indeks).

²⁵ Euroopa puuetega inimeste foorum, „[EDF joins World Day for the Elimination of Violence against Women. Orange the World: Fund, Respond, Prevent, Collect!](#)“ (EDF ühineb ülemaailmse naistevastase vägivalla likvideerimise päevaga. Maailm oranžiks: rahasta, reageeri, enneta, kogu!), 25. november 2021.

²⁶ Euroopa Komisjon, „[Union Of Equality: Strategy For The Rights Of Persons With Disabilities 2021–2030 – Building a Union without barriers](#)“ (Võrdõiguslikkuse liit: Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030 – tõketeta liidu loomine), 3. märts 2021. Vt ka komisjoni 3. märtsi 2021. aasta teatist „Võrdõiguslik liit. Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030“ (COM(2021)0101).

konventsiooni osalised ning on kohustatud täielikult rakendama selles sätestatud põhiõigusi, sealhulgas artiklit 27 töö ja tööhõive kohta; arvestades, et puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatud õigused ei ole miljonite ELi puuetega inimeste jaoks tegelikkuses kaugeltki tagatud, seda muu hulgas ka võrdse tööalase kohtlemise direktiivi puuduste tõttu;

- G. arvestades, et puuetega inimeste õiguste konventsiooniga tunnistatakse puuetega inimeste õigust tööle teistega võrdsetel alustel, sealhulgas võimalust teenida elatist vabalt valitud tööga ning avatud, kaasavas ja juurdepääsetavas keskkonnas; arvestades, et igapäev on õigus saada õigel ajal ja vajadustele vastavat abi, et parandada töötaja või ettevõtjana tegutsemise väljavaateid, sealhulgas õigus saada abi töö otsimisel, koolituseks ja ümberõppeks, nagu on sätestatud Euroopa sotsiaalõiguste samba 4. põhimõttes; arvestades, et puuetega inimesed on avatud tööturul valdavalt välja jäetud ja neilt on võetud õigus töötada teistega võrdsetel alustel või neil on tööturul võrdse juurdepääsu ja võrdsete tingimuste saavutamisel suuri raskusi; arvestades, et Eurofoundi uuringute andmetel hõlmavad peamised takistused puuetega inimeste töölevõtmisel puuetega seotud stereotüüpe, bürokratlikke raskusi kättesaadavatele teenustele juurdepääsul, strateegilise nägemuse puudumist valitsemises, ebapiisavat järelevalvet poliitika rakendamise üle, piiratud koolitusressursse tööandjatele ja spetsialistide toe puudumist²⁷;
- H. arvestades, et puuetega inimestel peaks olema töökohal juurdepääs individuaalsele toele ja eritingimustele; arvestades, et puuetega inimestel on õigus sissetulekutoetusele, mis tagab neile võimaluse elada väärikat elu, teenustele, mis võimaldavad neil osaleda tööturul ja ühiskonnaelus, ning nende vajadustele kohandatud töökeskkonnale; arvestades, et halvemad võimalused, mida puuetega inimesed kogevad, ulatuvad tööhõive valdkonnast märksa kaugemale; arvestades, et puuetega inimeste sotsiaalne ja rahaline olukord ELis on puudeta inimeste omast oluliselt halvem²⁸ ning on sünonüümiks struktuursetele või hariduslikele halvematele võimalustele ja diskrimineerimisele; arvestades, et toetusmeetmed, mis keskenduvad muudele valdkondadele peale tööhõive, näiteks vaesuse vähendamisele, juurdepääsule eluasemele ja lastehoiule, juurdepääsetavale ühistranspordile ning isiklikule abile, mängivad samuti tähtsat rolli puuetega inimestele tööle juurdepääsu ja tööl püsimise võimaldamisel;
- I. arvestades, et ELi puuetega inimeste õiguste strateegias aastateks 2021–2030 tehakse ettepanek luua 2023. aasta lõpuks Euroopa puudega isiku kaart, mida tunnustatakse kõigis liikmesriikides;
- J. arvestades, et tehnilised uuendused, nagu eetilised ja inimkesksed tehisintellektisüsteemid, võivad arendada tõhusaid, kättesaadavaid ja mittediskrimineerivaid värbamisprotsesse, kuid arvestades, et pealiskaudne tehnoloogiline arendustegevus võib tekitada puuetega isikute jaoks uute tõkete ning diskrimineerimise lisavormide ohu; arvestades, et puuetega inimeste õiguste

²⁷ Eurofound, „[Disability and labour market integration: Policy trends and support in EU Member States](#)“ (Puue ja tööturule integreerumine: poliitikasuundumused ja toetus ELi liikmesriikides), *Euroopa Liidu Väljaannete Talitus*, Luxembourg, 2021.

²⁸ Eurofound, „The social and employment situation of people with disabilities“ (Puuetega inimeste sotsiaal- ja tööhõivealane olukord), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2018.

konventsiooni artikliga 9 kehtestatakse nõue tagada teistega võrdsel alusel ligipääsetav teave ning juurdepääs kommunikatsioonitehnoloogiatele ja -süsteemidele; arvestades, et 64,3 %-l 16-aastastest või vanematest puuetega inimestest on kodus internetiühendus, samas kui puudeta inimeste puhul on see näitaja 87,9 %²⁹;

- K. arvestades, et Eurofoundi uuringute andmetel võib ettevõtluse ja füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise toetus juhendamise, koolituse ja rahalise abi vormis pakkuda puuetega inimestele võimalusi aktiivseks osalemiseks avatud tööturul, motiveerides neid mitte lootma üksnes puudehüvitistele; arvestades, et niisugune toetus peab olema hästi suunatud ja piisavate vahenditega tagatud³⁰;
- L. arvestades, et COVID-19 pandeemia on süvendanud olemasolevaid takistusi ja ebavõrdsusi kõigi puuetega inimeste jaoks; arvestades, et Eurofoundi uuringute andmetel oli pandeemia ajal keskmiselt 71 % puuetega vastajatest depressiooniohus ja 25 % puuetega vastajatest märkis, et neil puudus juurdepääs vaimsele tervishoiule, milline näitaja oli puudeta vastajatega võrreldes kaks korda kõrgem³¹; arvestades, et Eurofoundi uuringute andmetel mõjutasid COVID-19 pandeemiast tingitud sulgemised ja piirangud iseäranis puuetega noori vanuses 18–29 eluaastat, kuivõrd 51 % nendest vastajatest tundis end üksikuna; see näitaja oli puudeta noortega võrreldes 19 % kõrgem³²; arvestades, et tööle naasmise kavad on vaimse tervise probleemidega töötajate jaoks üliolulised;
- M. arvestades, et poliitikas osalemine ei mõjuta kõiki puuetega inimesi võrdselt; arvestades, et raskema puudega isikud, aga ka teatud tüüpi puuetega (nt vaimupuudega) isikud seisavad poliitilises elus osalemisel silmitsi ebaproportsionaalsete takistustega; arvestades, et need isikud on sageli kõige üksikumad ja tõrjutumad;
- N. arvestades, et kümme aastat pärast seda, kui ELis sai puuetega inimeste õiguste konventsiooni osaline, on hoolekandeesutustes hoidmise tase endiselt muutumatu; arvestades, et kogu Euroopas hoitakse vähemalt 1,4 miljonit inimest endiselt hoolekandeesutustes – see arv pole konventsiooni vastuvõtmisest saadik muutunud³³; arvestades, et Euroopa iseseisva elu võrgustiku 2020. aasta uuringu kohaselt ei ole Euroopa Nõukogus esindatud 43 riigist 24-l deinstitutionaliseerimise strateegiat ning 18 riigis, kus see on olemas, kirjeldab 88 % vastajatest strateegiat ebapiisava või parandamist vajavana;
- O. arvestades, et 33 Euroopa Nõukogu riiki pakub mingit liiki isiklikku abi, samas kui

²⁹ Komisjoni 3. märtsi 2021. aasta teatis „Võrdõiguslik liit. Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030“ (COM(2021)0101);

³⁰ Eurofound, „[Disability and labour market integration: Policy trends and support in EU Member States](#)“ (Puue ja tööturule integreerumine: poliitikasuundumused ja toetus ELi liikmesriikides), *Euroopa Liidu Väljaannete Talitus*, Luxembourg, 2021, lk 25.

³¹ Eurofound, „[People with disabilities and the COVID-19 pandemic: Findings from the Living, working and COVID-19 e-survey](#)“ (Puuetega inimesed ja COVID-19 pandeemia: elu, tööd ja COVID-19-t puudutava e-küsitluse tulemused), sari „COVID-19“, *Euroopa Liidu Väljaannete Talitus*, Luxembourg, 2022, lk 8 ja 10.

³² Eurofound, „[People with disabilities and the COVID-19 pandemic: Findings from the Living, working and COVID-19 e-survey](#)“ (Puuetega inimesed ja COVID-19 pandeemia: elu, tööd ja COVID-19-t puudutava e-küsitluse tulemused), sari „COVID-19“, *Euroopa Liidu Väljaannete Talitus*, Luxembourg, 2022, lk 11.

³³ Angelova-Mladenova, L. ja Brennan, C., „[Shadow report on the implementation of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities in the European Union](#)“ (Variaruanne ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise kohta Euroopa Liidus), Euroopa iseseisva elu võrgustik, veebruar 2022, lk 5.

97 % vastanutest märkis, et juurdepääs sellele on ebapiisav või vajab parandamist;

- P. arvestades, et praegune õigusraamistik ei kehtesta liikmesriikidele kohustust määrata võrdõiguslikkusega tegelev asutus, kes kaitseks puudepõhise diskrimineerimise ohvreid;
- Q. arvestades, et 2008. aastal esitas komisjon ettepaneku laiendada kaitset diskrimineerimise eest väljapoole tööhõivet, nagu on sätestatud võrdse tööalase kohtlemise direktiivis, mille kohaselt on keelatud töölevõtul ja kutsealale pääsemisel diskrimineerida puude, vanuse, seksuaalse sättumuse ja usutunnistuse või veendumuste alusel; arvestades, et uus direktiiv muudaks võrdõiguslikkuse põhimõtte kohaldatavaks haridusele, juurdepääsule kaupadele ja teenustele ning sotsiaalkaitsele, sealhulgas sotsiaalkindlustus ja tervishoid; arvestades, et seda ettepanekut ei ole veel vastu võetud ning et seda on 13 aastat blokeeritud nõukogus, kus selle vastuvõtmiseks on vaja ühehäälsust;
- R. arvestades, et kõik ELi liikmesriigid on ratifitseerinud ÜRO lapse õiguste konventsiooni, muutes selle endale siduvaks, ning arvestades, et Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 3 lõikes 3 sätestatakse ELi eesmärk edendada laste õiguste kaitset; arvestades, et ELi põhiõiguste harta tagab, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid peavad ELi õiguse rakendamisel kaitsma lapse õigusi; arvestades, et Euroopa Parlament võttis oma resolutsiooni Euroopa lastegarantii kohta vastu tugeva häälteenamusega, nõudes tungivalt, et kõigile lastele oleks tagatud ligipääs kaasavale haridusele alates varasest lapsepõlvest kuni noorukieani, sealhulgas roma lastele, puuetega lastele, kodakondsuseta lastele ja lapsrändajatele ning neile, kes elavad erakorralises humanitaarabiolukorras;
- S. arvestades, et juurdepääs kvaliteetsele töökohale, haridusele ja koolitusele, tervishoiule, sotsiaalkaitsele, sealhulgas piiriülesele kaitsele, korralikule eluasemele, toetusele iseseisvaks toimetulekuks ning võrdsetele võimalustele vaba aja tegevustes ja kogukonnaelus osalemiseks on hädavajalik puuetega inimeste elukvaliteedi ja vaesuse ning haavatavuse vähendamise ja kaasava ning kestliku majanduskasvu toetamise seisukohast; arvestades, et riiklikud miinimumsissetuleku kavad peaksid tagama puuetega inimestele võrdsed võimalused; arvestades, et puuetega inimestel peaks olema juurdepääs ka sihtotstarbelisele abile nende puuetega seotud lisakulude katmiseks, st selliseid kulusid ei tohiks katta ainult sissetuleku arvelt;
1. rõhutab, et puuetega inimeste tööõiguse kasutamine³⁴ on tihedalt seotud meetmetega, mille eesmärk on võidelda otsese ja kaudse diskrimineerimise, vaesuse ning takistustega tervishoiu, hariduse, koolituse, eluaseme, hoolduse, toetuse, isikliku liikuvuse, tehiskeskonna juurdepääsetavuse, eraldamise ja hoolekandeesutustes hoidmise vallas; ergutab seetõttu komisjoni ja liikmesriike võtma tõhusaid ja konkreetseid meetmeid, et edendada puuetega inimeste ja nende perekondade võrdõiguslikkust, mitmekesisust ning horisontaalset kaasamist ühiskonna kõigis osades, muuhulgas isikliku abi, iseseisva toimetuleku, sotsiaalkaitse ja teadlikkuse suurendamise ning tõketeta keskkonna kaudu; tuletab meelde, et puuetega inimeste integreerumine tööturule ei ole oluline üksnes sotsiaalse kaasatuse ja võrdsete võimaluste jaoks, vaid pakub ka olulisi majanduslikke võimalusi puuetega inimeste rahalise sõltumatus saavutamiseks ja toob kasu

³⁴ Puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikkel 27.

majandusele laiemalt;

2. palub Euroopa Tööjõuametil teha koostööd riiklike tööinspeksioonidega olemasolevate õigusaktide rakendamiseks; soovib tööinspektoritel teha järelevalvet avaliku ja erasektori tööandjate üle, et tagada puuetega inimeste tööõiguste järgimine;
3. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles võtma vastu tervikliku elutsükli põhise poliitilise lähenemisviisi, et toetada diskrimineerimise ennetamist ning tagada puuetega inimeste tõhus tööturule kaasamine ja integreerimine; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles täielikult rakendama ning võtma puuetega inimeste konventsiooni kõigi seadusandlike, poliitiliste ja rahastamismeetmete puhul arvesse, pidades eelkõige silmas puuetega inimeste sotsiaalset ja tööturule kaasamist; nõuab, et EL ja kõik liikmesriigid ratifitseeriks puuetega inimeste õiguste konventsiooni fakultatiivprotokollid;
4. tunneb heameelt tööhõive- ja sotsiaalministrite vahel hiljuti, 16. juunil 2022. aastal toimunud poliitilise arutelu üle, mis käsitles puuetega inimeste tööhõivet, nende palkamist takistavate tegurite kõrvaldamist ja meetmeid nende tööturule integreerumise soodustamiseks; ootab, et liikmesriigid võtaksid konkreetseid järelmeetmeid;
5. rõhutab vajadust pöörata erilist tähelepanu tööhõiveolukorrale rahvusvahemustesse kuuluvate puuetega inimeste seas, nagu rändajad, pagulased, romad ja Aafrika päritolu inimesed;
6. toonitab, et inimõigustel põhinev lähenemisviis tuleb luua raamistikuna, mille alusel ühiskond arutleb puute üle, ja et puuetega inimeste toetusi tuleb sellele vastavalt kohandada; rõhutab juurdepääsetavuse tervikliku määratluse ja kohaldamise olulisust ning selle väärtust puuetega inimeste võrdsete võimaluste saamise hädavajaliku alusena, nagu on tunnustatud puuetega inimeste õiguste konventsioonis ja vastavalt puuetega inimeste õiguste konventsiooni üldisele märkusele nr 2, võttes arvesse puuetega inimeste vajaduste mitmekesisust ja edendades universaalsisaini³⁵ ELi põhimõttena;
7. rõhutab, et puuetega inimesed peaksid saama kasutada oma õigust vabale liikumisele ELis teistega võrdsel alusel, ja nõuab tungivalt, et komisjon esitaks ettepaneku puude ühtlustatud määratluse kohta ELi tasandil, samuti puudestaatuse ja sellega seonduvate hüvitiste ning sotsiaalkaitseõiguste vastastikuse tunnustamise kohta, et võimaldada neile juurdepääs tervishoiu-, hooldus- ja muudele teenustele, mis lihtsustavad iseseisvat elu ning nende haridus-, koolitus- ja töövõimalusi piiriülel; kutsub liikmesriike üles hõlbustama puuetega inimeste puudehüvitiste ja -õiguste, sealhulgas asjakohasel juhul tugiteenuste ülekantavust, et tugevdada veelgi õigust vabale liikumisele; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles täitma võimalikult kiiresti ELi puuetega inimeste strateegia raames võetud kohustusi, pidades eelkõige silmas Euroopa puudega isiku kaardi lubatud laiendamist, et tagada puudestaatuse tunnustamine kõigis liikmesriikides;
8. kutsub nõukogu ja eelkõige selle tulevasi eesistujariike üles viivitamatult lõpetama kavandatava horisontaalse diskrimineerimisvastase direktiivi üle peetavate

³⁵ Puuetega inimeste õiguste konventsiooni artiklis 2 on universaalsisain määratletud kui „toodete, keskkonna, programmide ja teenuste disainimine sellisel viisil, mis muudab nad suurimal võimalikul määral kõigile inimestele kasutatavaks ilma vajaduseta teha kohandusi või kasutada eridisaini. Universaalsisain ei välista vajaduse korral abiseadmeid kindlatele puuetega inimeste rühmadele“.

läbirääkimiste tõkestamine ja liikuma kokkuleppe poole, kuna see on ELis võrdsuse saavutamise ja puuetega inimeste kaitse laiendamise eeltingimus kõigis valdkondades;

9. kutsub komisjoni üles vaatama valdkonnaüleselt ja põhjalikult läbi kõik asjakohased ELi õigusaktid ja neid vajaduse korral muutma, et tagada nende täielik vastavus puuetega inimeste õiguste konventsioonile, eelkõige seoses juurdepääsetavusega tehise- ja digitaalsele keskkonnale; kutsub komisjoni üles alustama võimalikult kiiresti võrdse tööalase kohtlemise direktiivi läbivaatamist, eelkõige puuetega töötajate mõistlike eritingimuste ühtlustatud miinimumstandardite osas, et ühtlustada see täielikult puuetega inimeste õiguste konventsiooni sätetega ning kehtestada osalusprotsess, mille eesmärk on tagada puuetega inimesi esindavate organisatsioonide otsene ja täielik kaasamine; palub komisjonil vaadata läbi piiriülese tervishoiu direktiiv³⁶, et viia see kooskõlla puuetega inimeste õiguste konventsiooniga ning tagada puuetega inimeste juurdepääs kvaliteetsetele piiriülestele tervishoiuteenustele;
10. rõhutab puuetega inimeste, nende perekondade ja neid esindavate organisatsioonide aktiivse kaasamise tähtsust kõigi neid mõjutavate meetmete väljatöötamisse ja rakendamisse; rõhutab puuetega seotud kaalutluste arvestamise tähtsust töökohal ning sotsiaalse dialoogi ja tööandjate koolituste rolli selles valdkonnas; kutsub liikmesriike üles võtma aktiivselt meetmeid, et kaitsta kõiki diskrimineerimise eest ja tagada, et puuetega inimesed saavad kasutada oma töö- ja ametiühinguõigusi teistega võrdsetel tingimustel;
11. rõhutab, et ahistamine töökohal, sealhulgas seksuaalne ahistamine ja kättemaks sellest kõnelemise eest, takistab eelkõige puuetega naiste juurdepääsu tööle ja tööturule, töökoha säilitamist ja võrdseid karjäärivõimalusi³⁷ ning et liikmesriikides on tarvis erimeetmeid puuetega inimeste ahistamise ennetamiseks, selle vastu võitlemiseks ja selle eest karistamiseks; tunneb sellega seoses heameelt ettepaneku üle võtta vastu direktiiv naistevastase vägivalla ja perevägivalla vastu võitlemise kohta³⁸; nõuab tungivalt, et EL ja kõik liikmesriigid ratifitseeriks Istanbuli konventsiooni, millel oleks horisontaalne mõju kõigile asjakohastele ELi õigusaktidele, pöörates erilist tähelepanu puuetega naistele, kes puutuvad kokku mitmekordse ja läbipõimunud diskrimineerimisega;
12. on veendunud, et sissetulekutoetuse kavad, puudepõhine abi ja aktiivse tööhõive toetus täiendavad teineteist puuetega inimeste täieliku ning tõhusa osalemise edendamisel tööturul, kuna töötasud ei asenda puuetega seotud lisakulude katmist; kutsub seetõttu liikmesriike üles viima lahku sissetuleku- ja aktiivse tööhõive toetused ning puudepõhise abi³⁹, et tagada abikõlblikkuse reeglite maksimaalne kaasavus ja katta täiendavad puudepõhised kulud, võidelda palgavaesuse vastu ning tagada puuetega

³⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2011. aasta direktiiv 2011/24/EL patsiendiõiguste kohaldamise kohta piiriüleses tervishoius (ELT L 88, 4.4.2011, lk 45).

³⁷ „[Europe 2020 data & People with disabilities - tables \(EU SILC 2017\)](#)“ (Euroopa 2020. aasta andmed ja puuetega inimesed – tabelid (Euroopa Liidu sissetulekute ja elamistingimuste statistikasüsteem 2017)), koostanud Stefanos Grammenos, Euroopa Sotsiaal- ja Majanduspoliitika Keskus (Centre for European Social and Economic Policy), 27. detsember 2019.

³⁸ Komisjoni ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv naistevastase vägivalla ja perevägivalla vastu võitlemise kohta (COM(2022)0105).

³⁹ ÜRO puuetega inimeste õiguste eriraportöör, „Puuetega inimeste õiguste eriraportööri aruanne“, mida esitleti ÜRO Peaassamblee 70. istungjärgul 7. augustil 2015. aastal.

inimeste võrdsus, väärikus ja iseseisvus; ergutab liikmesriike kehtestama sarnaseid lahendusi puuetega inimeste hooldajatele tulu teenimiseks lisaks hooldamisega seotud hüvitistele;

13. tuletab meelde, et puuetega inimeste õiguste konventsiooni artiklis 19 nähakse ette puuetega inimeste õigus elada iseseisvalt ja olla kaasatud kogukonda; nõuab tungivalt, et liikmesriigid kiirendaksid komisjoni toel deinstitutionaliseerimise protsessi ja soodustaksid üleminekut kogukonnapõhisele hooldusele ning toetusele; rõhutab, et ELi vahendeid tuleks kasutada kaasavuse ja juurdepääsetavuse edendamiseks; kutsub liikmesriike üles lisama oma deinstitutionaliseerimise strateegiatesse kindla ajakavaga erieesmärgid, neid piisavalt rahastama ja töötama välja mehhanismid, et tagada eri haldussektorite ja -tasandite asutuste vahel tõhus koordineerimine; peab kahetsusväärseks juurdepääsetavate ja taskukohaste elamispindade puudumist, mis on suureks takistuseks iseseisvale elule; rõhutab, et kooskõlas puuetega inimeste õiguste konventsiooni üldise märkusega nr 5 tuleb kogukonnapõhist ja iseseisvat eluviisi tugevdada ning saavutada see alternatiivina institutsionaalsetele raamistikele;
14. nõuab tungivalt komisjonilt selle tagamist, et liikmesriigid järgivad kõigi töötajate võrdse kohtlemise ja võrdväärse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtet; peale selle nõuab kindlalt, et kaitstud töökodades tuleks puuetega töötajatele tagada avatud tööturul töötavate inimeste tööõigustega vähemalt samaväärsed õigused ja staatus; on veendunud, et sellised töökojad peaksid rakendama individuaalset lähenemist ja olema niivõrd, kuivõrd see on praktikas võimalik, üksnes valikuline ajutine etapp puuetega töötajate tööelus; on lisaks veendunud, et selliste töökodade eesmärk peaks olema oskuste arendamise soodustamine ja avatud tööturule ülemineku toetamine; nõuab, et puuetega inimesi, kes töötavad sellises keskkonnas, peaksid kaitsma olemasolevad õigusraamistikud, mis hõlmavad sotsiaalkaitset ja töötingimusi, sealhulgas miinimumpalga kaitset teistega võrdsetel alustel, vastavalt puuetega inimeste õiguste konventsiooni artiklile 27; kutsub liikmesriike üles töötama välja puuetega inimeste õigusi austavaid kaitstud ja toetatud tööhõive kaasavaid mudeleid, mille eesmärk on tõhus kaasamine ja sellele järgnev siirdumine avatud tööturule; rõhutab, et puuetega inimeste jaoks on oluline leida kvaliteetne töö, mis vastab nende oskustele ja ambitsioonidele, ning et puuetega inimeste koolitamine, oskuste täiendamine ja ümberõpe peaks neile andma tõelisi võimeid ning oskusi; kutsub liikmesriike üles hindama olemasolevate kaitstud töökodade tõhusust puuetega inimestele avatud tööturul töö leidmiseks vajalike oskuste pakkumisel ning kutsub komisjoni üles seda protsessi jälgima;
15. märgib, et COVID-19 kriis on kaugtööd soodustanud ja et kaugtöö võib aidata suurendada puuetega inimeste tööhõivet, kuna see aitab neil kohaneda ning saavutada parem tasakaal töö- ja eraelu vahel ning vähendada valu ja väsimusega seotud tõkkeid tööturul; hoiatab siiski tööandjaid, et nad ei kasutaks kaugtööd ettekäändena mõistlike eritingimuste võimaldamise või puuetega töötajatele kaasava töökultuuri loomise vältimiseks⁴⁰, sest see võib põhjustada üksildust ja mõjutada nende vaimset tervist; rõhutab, et tulevane kaugtööpoliitika tuleks välja töötada puuetega inimeste õiguste vaatenurka arvestades ja puuetega inimesed tuleks kaasata selle kavandamisse, uute

⁴⁰ Schur, L.A., Ameri, M. ja Kruse, D., „[Telework After COVID: A ‘Silver Lining’ for Workers with Disabilities?](#)“ (Kaugtöö pärast COVIDit: positiivne külg puuetega töötajate jaoks?), *Journal of Occupational Rehabilitation*, kd 30, nr 4, 2020, lk 521–536.

kaugtöölaliste kollektiivlepingute sõlmimisse ning ettevõtete kaugtööpoliitika läbivaatamisse, et tagada nende puudesõbralikkus; tuletab meelde, et puuetega inimeste võrdne juurdepääs haridusele ja koolitusele ning digioskuste omandamine ja sellega seotud digitaristu juurdepääsetavus nii linnades kui ka maapiirkondades ja äärealadel on vajalik selleks, et inimesed võiksid saada kasu digitaliseerimisega loodud uutest töövõimalustest; rõhutab, et puuetega töötajatel on õigus mõistlikele eritingimustele, ning on veendunud, et riigiasutused peaksid hoogustama teadlikkuse suurendamise meetmeid ja programme puuetega inimeste oskuste ja võimete arendamiseks ning mõistlike eritingimuste vajalikkuse selgitamiseks era- ja avaliku sektori tööandjatele, et võidelda puuetega inimeste diskrimineerimise vastu ning tagada, et kohustuste kandjate käsutuses on vahendid puuetega töötajate palkamiseks, toetamiseks ja hoidmiseks;

16. märgib, et eakate õiguste edendamine on tihedalt seotud puuetega inimeste võrdsete õiguste saavutamise, kuna eakad kannatavad tõenäolisemalt puuete all ja enam kui 46 % 60-aastastest ja vanematest inimestest on puudeid; rõhutab demograafilisi muutusi, eelkõige elanikkonna vananemist arvestades vajadust tegeleda uute katsumustega, mis on seotud tööjõu vananemisega seotud puuete suurema levimuse ja krooniliste haigustega töötajate suurema osakaaluga; rõhutab poliitikameetmete, sealhulgas paindlike töögraafikute väljatöötamise tähtsust, et aidata puuetega töötajatel paremini tööturule integreeruda, samuti puuetega inimeste hooldusteenuste, sealhulgas personali koolituse standardite ja isikliku abi standardite väljatöötamise tähtsust;
17. kutsub liikmesriike üles jälgima Euroopa sotsiaalõiguste samba 2. ja 3. põhimõtte järgimist, mis näevad ette võrdse kohtlemise ja võrdsed võimalused tööturul osalemisel, seoses töötingimustega ning meeste ja naiste karjääri edendamisel, olenemata rassilisest või etnilisest päritolust, usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest; nõuab puuetega inimeste õiguste konventsiooniga sätestatud meetmete kehtestamise järelevalvet;
18. kutsub liikmesriike üles pakkuma puuetega inimestele kohandatud tuge seoses juurdepääsuga oskuste arendamisele, kutseharidusele ja koolitusele ning tööhõivele, et tagada kaasav ja aktiivne tööturupoliitika; ergutab tööturuasutusi ning avalikku ja erasektorit võtma individuaalseid meetmeid puuetega inimeste tööalase konkurentsivõime ja tööturul püsimise parandamiseks, et järgida puuetega inimeste õiguste konventsiooni, ning vahetama parimaid tavasid puuetega inimeste töölevõtmise kohta Euroopa avalike tööturuasutuste võrgustiku kaudu; kutsub liikmesriike üles pakkuma suuniseid, koolitust ja rahalist abi, et toetada puuetega inimeste töökohtade loomist, töölevõtmist, ettevõtlust ja tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana, sealhulgas Euroopa Sotsiaalfond+ kaudu; rõhutab positiivset rolli, mida sotsiaalmajandus võib täita puuetega inimeste tööhõives; kutsub liikmesriike üles looma stiimuleid, et julgustada puuetega inimesi looma sotsiaalmajandusüksusi ja algatama tuluteenivaid tegevusi;
19. on veendunud, et tööturu toetusmeetmed peavad arvestama puuete ja kohandatud poliitiliste meetmetega, et toetada puuetega inimeste kaasamist tööturule; kutsub liikmesriike üles toetama töövahendust, kutsenõustamist, samaaegset tööd ja koolitust, sissejuhatust ametisse, väljaõpet töökohal, karjääri kujundamist ja juhendamist ning kaasavat ja juurdepääsetavat kutseharidust ning koolitust, et toetada puuetega inimeste vajalikku integratsiooni ja hoidmist töökohal; rõhutab, et puuetega inimeste kaasamise ja tööhõive parandamise meetmed ei ole tõeliselt tõhusad, kui ei käsitleta ka puuetega

seotud stereotüüpe ning häbimärgistamist töökohal ja ühiskonnas laiemalt; rõhutab sellega seoses haridustöötajate, tööandjate ja töötajate ning üldsuse teadlikkuse suurendamise ja koolituse tähtsust puuetega inimeste diskrimineerimisega võitlemisel, mõtveiiside muutmisel ning tõeliselt kaasava ühiskonna tagamisel;

20. rõhutab, et puuetega inimeste madal aktiivsuse määr takistab sotsiaal-majanduslikku kaasatust, mida tuleb parandada Euroopa ja riiklike programmide abil, mille eesmärk on aktiveerida ja koolitada tööturul tõrjutud inimesi; rõhutab, et kuigi puuetega inimeste tööturul osalemise toetamine ja soodustamine on ülioluline, tuleb kehtestada ka piisavad ja kaasavad sotsiaalkaitsemehhanismid, et tagada abi kättesaadavus kõigile puuetega inimestele;
21. kutsub komisjoni üles hindama põhjalikult puuetega inimeste tööhõive ja palgalõhe määra eri liiki töökohtadel, sealhulgas kaitstud töökohtadel, esitades soo ja puude tüübi alusel eristatud andmed, ning tagama kvalitatiivse analüüsi;
22. kordab üleskutset komisjonile ja liikmesriikidele hinnata puude seisukohast peamisi tööalaseid tulevikusuundumusi, et teha kindlaks ning käivitada erimeetmed tööturu kaasavamaks muutmiseks ja digilõhe vähendamiseks; rõhutab uuenduslike tehnoloogiate parema ärakasutamise olulisust võrdsete tingimuste saavutamiseks ning hariduse, koolituse ja tööhõive tõkete kõrvaldamiseks, eelkõige digitaalsel tööturul, ning puuetega inimeste abistamiseks juurdepääsul digitaalsetele tööriistadele ja tarkvarale, mis on hädavajalikud nende iseseisvaks eluks; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles toetama uurimisprogramme, mis on suunatud abitehnoloogiate, sealhulgas robotika, digitehnoloogia ja eetilise tehisintellekti arendamisele, võimaldades puuetega inimeste täielikku integreerimist kõikidesse eluvaldkondadesse, sealhulgas tööturule; rõhutab vajadust kaitsta puuetega inimesi diskrimineerimise eest tehisintellekti kasutamisel töölevõtmise, valiku, edutamise ja töösuhte lõpetamise otsuste tegemisel; kutsub liikmesriike üles parandama digioskuste valdkonna koolituskursuste ulatust tõrjutusest ohustatud inimrühmade, muu hulgas puuetega inimeste ja vanemate inimeste puhul, et integreerida neid paremini ühiskonnaellu ja tööturule ning võimaldada paremat juurdepääsu e-teenustele ja haldusele;
23. peab kiiduväärseks ja toetab komisjoni õiguslikku algatust võrdõiguslikkusega tegelevatele asutustele suunatud siduvate standardite kohta, mis peaksid ilmuma 2022. aasta septembris, ning ergutab liikmesriike pikendama võrdõiguslikkusega tegelevate asutuste volitusi, et kaitsta puude alusel diskrimineerimise ohvreid;
24. toetab kindlalt teadusuuringuid, sotsiaalseid investeeringuid ja sihipäraseid algatusi ELi tasandil programmide ja teenuste osas, mis on osutunud tõhusaks puuetega inimeste pikaajalise tööturule integreerumise toetamisel, pöörates erilist tähelepanu autismispektri häiretega isikutele; teeb ettepaneku, et liikmesriigid peaksid tellima mudelite ja programmide, mille puhul tõendusbaasi veel ei ole, uurimistööd ning rahastama uuendusi teenuste osutamisel, näiteks tehisintellekti, mida kasutatakse abitehnoloogiates⁴¹;
25. märgib, et puuetega inimesed kuuluvad kriisist mõjutatud kogukonnas kõige

⁴¹ Euroopa rehabilitatsiooniplatvorm, „[Artificial intelligence and service provision for people with disabilities – An analytical paper](#)“ (Tehisintellekt ja teenuste osutamine puuetega inimestele – analüüs), 2022.

marginaliseeritumate ja ohustatumate elanikkonnarühmade hulka; rõhutab lisaks, et sõja tagajärjena jäävad puuetega inimesed relvastatud kokkupõrke korral silmitsi vägivaldsete rünnakute, sundrände ja jätkuva tähelepanuta jätmisega humanitaarabi andmisel võitlevate poolte vahele jäänud tsiviilisikutele, sageli hüljatakse nad päevadeks või nädalateks oma kodudesse või mahajäetud küladesse piisava juurdepääsuta toidule või veele; tuletab meelde ELi lapse õiguste strateegia, lastegarantii, ELi puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030 ning kõigi olemasolevate ELi õigusaktide, sealhulgas ajutise kaitse direktiivi⁴² tähtsust liikmesriikide toetamisel puuetega pagulaste erivajaduste, kaitse ja hooldusega tegelemisel;

26. kutsub liikmesriike üles tagama puuetega inimeste osalemise 2024. aasta valimisprotsessis ja seadusloome protsessis; kutsub liikmesriike üles kõrvaldama tõkked, mis võivad välistada puuetega inimeste võimaluse mõjutada nende igapäevaelu kujundavate õigusaktide ja poliitika väljatöötamist ning rakendamist;
27. tuletab liikmesriikidele meelde, et kõik ELi rahastatavad projektid peavad olema kooskõlas ELi õigusega, sealhulgas põhiõiguste harta ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga; rõhutab, et Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid peaksid jätkuvalt soodustama üleminekut institutsionaalselt hoolduselt kogukonna- ja perepõhisele hooldusele, rahastades tugiteenuseid, mis tagavad õiguse iseseisvale elule; nõuab, et EL tagaks kõigi rahastamisprogrammide juurdepääsetavuse ja juurdepääsetavuse võimaldamise toetamise piisavate vahenditega ning kutsub liikmesriike üles lisama oma tööprogrammidesse ja riiklikesse tegevuskavadesse selged eesmärgid ning meetmed puuetega inimeste elu- ja tööttingimuste parandamiseks; kutsub Euroopa Kontrollikoda üles põhjalikult hindama ELi programmide tulemuslikkust seoses puuetega inimeste kaasamise ja toetamisega, pöörates erilist tähelepanu haridus- ja tööhõiveprogrammidele, sest need ei pruugi jõuda enim puudust kannatavate rühmadeni, sealhulgas puuetega inimesteni;
28. ergutab riiklikke ametiasutusi tagama, et hääletamiseks registreerumise või mõistlike eritingimuste tagamise nõue ei too kaasa puuetega inimeste valimistelt kõrvalejätmist; kutsub liikmesriike üles rakendama meetmeid, mis tagavad registreerimisprotsessi juurdepääsetavuse, kujundades asjakohased veebisaidid ümber vastavalt ELi standarditele;
29. märgib, et nii kohtulikud kui ka kohtuvälised kaebuste esitamise mehhanismid tuleks muuta puuetega inimestele juurdepääsetavamaks; kutsub liikmesriike üles kaotama piirangud teovõimetute isikute õigusele esitada kaebusi oma eestkostjast sõltumatult ja võtma tõhusaid meetmeid selle tagamiseks, et teave kaebuse esitamise viisi ja koha kohta oleks kõigile puuetega inimestele juurdepääsetav, erinevates ning juurdepääsetavates vormingutes teabematerjalide koostamise ja levitamise teel puuetega inimeste tugi- ja huve edendavate organisatsioonide, sh puuetega inimeste organisatsioonide kaudu;
30. kutsub liikmesriike ja eelkõige riiklikke koordinaatoreid üles pöörama oma

⁴² Nõukogu 20. juuli 2001. aasta direktiiv 2001/55/EÜ miinimumnõuete kohta ajutise kaitse andmiseks ümberasustatud isikute massilise sissevoolu korral ning meetmete kohta liikmesriikide jõupingutuste tasakaalustamiseks nende isikute vastuvõtmisel ning selle tagajärgede kandmisel (EÜT L 212, 7.8.2001, lk 12).

mitmeaastastes riiklikes Euroopa lastegarantii strateegiatel erilist tähelepanu puuetega laste vajadustele ning tagama tõhusa ja tasuta juurdepääsu kvaliteetsetele teenustele, eelkõige kaasavale haridusele, ja kutsub neid üles tagama tõhusa juurdepääsu tervislikule toitumisele ning korralikule eluasemele kõigile puuetega pagulaslastele vastuvõtvate riikide lastega võrdsetel alustel, kooskõlas soovitusel⁴³ tagada, et riiklikes integreeritud meetmetes võetaks arvesse läbipõimunud halvemaid võimalusi; kutsub seetõttu liikmesriike ja komisjoni üles kiiresti suurendama Euroopa lastegarantii rahastamist vähemalt 20 miljardi euro suuruse sihtelarvega ning julgustab kõiki liikmesriike sellega seoses eraldama eelarve jagatud täitmise raames Euroopa Sotsiaalfond+ minimaalsetest vahenditest rohkem vahendeid, et toetada tegevusi Euroopa lastegarantii raames; kordab üleskutset liikmesriikidele rakendada tugevdatud noortegarantii, et tagada kõrge kvaliteediga pakkumised, sealhulgas õiglase tasu, juurdepääs sotsiaalkaitsele ja puuetega inimeste vajadustele kohandatud töökeskkonnad;

31. juhib tähelepanu sellele, et ta on viimastel aastatel tungivalt nõudnud ebasoodsas olukorras olevate rühmade ja puuetega inimeste kaasamist haridusse ja koolitusse, sealhulgas puuetega inimeste õiguste perspektiivi täieliku integreerimise kaudu kõikidesse programmi Erasmus+ aspektidesse ja kooskõlastatult teiste asjakohaste ELi programmidega, näiteks noortegarantiiga; tuletab meelde Porto sotsiaaltippkohtumisel võetud kohustusi vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise, samuti oskuste omandamise ja töökohtade loomise osas;
32. kutsub komisjoni üles hindama katsumusi ja õiguste rikkumisi, mida puuetega inimesed kogesid COVID-19 pandeemia ajal, ning võtma vastu sihipäraseid meetmeid psühholoogilise toe ja tööturule taasintegreerimise eesmärgil;
33. kutsub komisjoni üles töötama need meetmed välja puuetega inimeste ja kõigi asjaomaste organisatsioonidega kooskõlastatult ning suheldes, alustades parlamendi puuetega inimeste õiguste konventsiooni võrgustikust;
34. kutsub iga liikmesriiki üles looma sõltumatu üksuse, mis vastutaks kõigi juurdepääsetavust käsitlevate õigusaktide, sealhulgas Euroopa ligipääsetavuse akti, audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi⁴⁴, telekommunikatsiooni paketi ja veebi juurdepääsetavuse direktiivi järelevalve eest;
35. kutsub liikmesriike üles rakendama lapsevanemate ja hooldajate töö- ja eraelu tasakaalu direktiivi⁴⁵, millega kehtestatakse viie tööpäeva pikkune hooldaja puhkus aastas; nõuab kindlalt, et hooldaja puhkuse, isapuhkuse, lapsehoolduspuhkuse ja paindliku tööaja erikorda tuleks kaaluda eriti ebasoodsas olukorras olevate lapsevanemate, näiteks puuetega lapsevanemate või puuetega või pikaajalist haigust põdevate laste vanemate

⁴³ Nõukogu 14. juuni 2021. aasta soovitus (EL) 2021/1004, millega luuakse Euroopa lastegarantii (ELT L 223, 22.6.2021, lk 14).

⁴⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. märtsi 2010. aasta direktiiv 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (ELT L 95, 15.4.2010, lk 1).

⁴⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1158, milles käsitletakse lapsevanemate ja hooldajate töö- ja eraelu tasakaalustamist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2010/18/EL (ELT L 188, 12.7.2019, lk 79).

puhul, ilma et sellega kaasneksid mingid tagasilöögid tööandjalt;

36. kutsub liikmesriike üles tagama paremad töö- ja elamistingimused, sealhulgas piisava miinimumpalga ja töötasude läbipaistvuse meetmete kaudu, et vähendada puuetega inimeste palgalõhet ning saavutada kaasav ja kestlik kasv tööturul; rõhutab niisuguse miinimumpalkasid ja töötasude läbipaistvust käsitleva direktiivi kiire vastuvõtmise tähtsust, mida kohaldatakse täielikult ka puuetega inimeste suhtes;
37. rõhutab, kui tähtis on võtta arvesse intellekti- ja psühhosotsiaalse puudega inimesi ning kohelda neid võrdse tähelepanuga, võttes meetmeid nende tuleviku kindlustamiseks pärast hooldaja surma;
38. kutsub komisjoni üles töötama välja kaasavate ettevõtjate Euroopa õigusraamistiku ja edendama seda, et luua puuetega inimestele alalised töökohad.

TEAVE VASTUVÕTMISE KOHTA NÕUANDVAS KOMISJONIS

Vastuvõtmise kuupäev	10.10.2022
Lõpphääletuse tulemus	+: 41 -: 0 0: 1
Lõpphääletuse ajal kohal olnud liikmed	João Albuquerque, Atidzhe Alieva-Veli, Marc Angel, Gabriele Bischoff, Vilija Blinkevičiūtė, Sylvie Brunet, Jordi Cañas, David Casa, Jarosław Duda, Estrella Durá Ferrandis, Lucia Ďuriš Nicholsonová, Loucas Fourlas, Cindy Franssen, Helmut Geuking, Alicia Homs Ginel, Irena Joveva, Radan Kanev, Stelios Kypouropoulos, Katrin Langensiepen, Miriam Lexmann, Elena Lizzi, Jörg Meuthen, Max Orville, Dennis Radtke, Guido Reil, Daniela Rondinelli, Monica Semedo, Eugen Tomac, Maria Walsh, Stefania Zambelli
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliikmed	Konstantinos Arvanitis, Rosa D'Amato, José Gusmão, Evelyn Regner, Terry Reintke
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliikmed (art 209 lg 7)	Attila Ara-Kovács, Franc Bogovič, Mohammed Chahim, Mónica Silvana González, Predrag Fred Matic, Piernicola Pedicini, Sergei Stanishev

NIMELINE LÕPPHÄÄLETUS NÕUANDVAS KOMISJONIS

41	+
ID	Elena Lizzi, Stefania Zambelli
NI	Jörg Meuthen, Daniela Rondinelli
PPE	Franc Bogovič, David Casa, Jarosław Duda, Loucas Fourlas, Cindy Franssen, Helmut Geuking, Radan Kanev, Stelios Kypouropoulos, Miriam Lexmann, Dennis Radtke, Eugen Tomac, Maria Walsh
Renew	Atidzhe Alieva-Veli, Sylvie Brunet, Jordi Cañas, Irena Joveva, Max Orville, Monica Semedo, Lucia Āuriš Nicholsonová
S&D	João Albuquerque, Marc Angel, Attila Ara-Kovács, Gabriele Bischoff, Vilija Blinkevičiūtė, Mohammed Chahim, Estrella Durá Ferrandis, Mónica Silvana González, Alicia Homs Ginel, Predrag Fred Matic, Evelyn Regner, Sergei Stanishev
The Left	Konstantinos Arvanitis, José Gusmão
VERTS/ALE	Rosa D'Amato, Katrin Langensiepen, Piernicola Pedicini, Terry Reintke

0	-

1	0
ID	Guido Reil

Kasutatud tähised:

+ : poolt

- : vastu

0 : erapooletu